

## A Kúria gyakorlatából

BERKES BÁLINT

### *Fundamental Rights Cases of the Curia of Hungary between 1 June and 1 October 2017*

*Between 1 June and 1 October 2017, the adjudicating panels of the Curia of Hungary examined the implementation of the following fundamental rights issues: the right to have access to information of public interest [Article VI, paragraph (2) of the Fundamental Law of Hungary], the right to freedom of peaceful assembly (Article VIII of the Fundamental Law of Hungary), the right to freedom of expression [Article IX, paragraph (1) of the Fundamental Law of Hungary], prohibition of discrimination [Article XV, paragraphs (1) and (2) of the Fundamental Law of Hungary], the right to have one's affairs handled impartially, fairly and within a reasonable time by the authorities [Article XXIV, paragraph (1) of the Fundamental Law of Hungary], the right to a fair trial [Article XXVIII, paragraph (1) of the Fundamental Law of Hungary], and the right to seek remedy [Article XXVIII, paragraph (7) of the Fundamental Law of Hungary].*

A Kúria ítélkező tanácsai 2017. június 1-je és október 1-je között az Alaptörvény alapvető jogokat és kötelességeket szabályozó *Szabadság és felelősség* című fejezetéhez kapcsolódóan több alapjog érvényesülését vizsgálták, így döntést hoztak a közérdekű adatok megismeréséhez való jogot, a gyülekezéshez való jogot, a véleménynyilvánítás szabadságát, a hátrányos megkülönböztetés tilalmát, a tisztességes hatósági és bírósági eljáráshoz való jogot, valamint a jogorvoslathoz való jogot érintő ügyekben.

A közérdekű adatok megismeréséhez való jog [az Alaptörvény VI. cikkének (2) bekezdése] értelmezése a Kúria előtt három ügyben merült fel.

Az első ügyben a felperes közérdekű adatigénnyel fordult az alpereshez, egy helyi önkormányzati feladatokat ellátó közterület-felügyeleti szervhez, hogy az biztosítsa számára a közterület ellenőrzési és ügyviteli munkáját támogató informatikai szoftverre, és annak működését támogató egyéb rendszer elemek beszerzésére, bérlésére vagy egyéb formájú igénybevételére, valamint ugyanezen szoftverelemek üzemeltetésére, a jármű- és a szabálysértési nyilvántartási rendszer adatok kezelésére vonatkozó, a perbeli időszakban megkötött szerződések megismerését. A jogerős ítélet az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyva a kért közérdekű adatok kiadására kötelezte az alperest.

Az alperes felülvizsgálati kérelme folytán eljárta Kúria a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta. Határozatának indokolásában kifejtette, hogy az alperes nyilvánvalóan közfeladatot lát el, közpénzből gazdálkodik, a kért adatok a közfeladat ellátásával kapcsolatosak, a megtagadás lehetőségeit pedig a bírói gyakorlat szerint megszorítóan kell értelmezni. Helytállóan állapította meg a jogerős ítélet, hogy az adatigénylés célja, az adatigénylő szándékai a megkapott adatok felhasználásával a kérelem teljesíthetősége szempontjából közömbösek. A Kúria szerint abban a vonatkozásban is helytálló döntést hozott a másodfokú bíróság, hogy nem elegendő az üzleti titokra vagy „know-how”-ra mint megtagadási okra való minden konkrétum nélküli általános hivatkozás, vagyis az alperesnek meg kellett volna jelölni azt, hogy mely szerződés mely részében, milyen okból képez üzleti titkot, és ezt szükséges igazolni is. Erre nézve az alperes konkrét előadást nem tett, ugyanez a helyzet a know-how vonatkozásában is. A Kúria megjegyezte, hogy a jogerős ítélet természetesen csak ténylegesen létező adatok és szerződések kiadását írta elő, de az alperes részéről mindenképpen jóhiszeműen kell eljárni, hiszen aligha feltételezhető, hogy az alperes ellenőrzési és ügyviteli munkáját támogató informatikai rendszerek üzemeltetése mindenféle megállapodás vagy szerződés nélkül történt volna (a Kúria Pfv.IV.20.733/2017/7. számú ítélete).

A második ügyben a felperes közérdekű adatigényléssel kereste meg az Állami Számvevőszéket, ennek keretében arra vonatkozóan kérte az információk szolgáltatását, hogy a perbeli időszakban milyen ügyvédek, illetve ügyvédi irodák felé tételesen milyen kifizetések voltak. A másodfokú bíróság jogerős ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét részben megváltoztatva adatközlésre kötelezte az alperest.

A felperes felülvizsgálati kérelme folytán eljárta Kúria a jogerős ítéletet hatályon kívül helyezte és az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta. Határozatának indokolásában rögzítette, hogy az Alaptörvény VI. cikkének (2) bekezdése szerint mindenkinek joga van személyes adatai védelméhez, valamint a közérdekű adatok megismeréséhez és terjesztéséhez. Jelen esetben az önmagában nem volt vitatott, hogy az alperes közfeladatot lát el, illetve hogy a felperes által igényelt adatok közérdekű adatnak minősülnek, így ezzel a kérdéssel a Kúriának sem kellett külön foglalkoznia. Eszerint helytállóan állapította meg a jogerős ítélet azt, hogy az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény (Infotv.) 27. §-ában szabályozott megtagadási okra az alperes konkrétan nem hivatkozott. Abban is helytálló volt a döntés, hogy a képviseleti jog külön igazolására nem volt szükség, formailag pedig a felperesi szervezet elnöke mint magánszemély által előterjesztett igény elkülönül az egyesület által előterjesztett igénytől. Ehhez képest nem feladata vizsgálnia a bíróságoknak azt, hogy a felperesi szervezet elnöke által magánszemélyként előterjesztett igény teljesítéséről az egyesületnek mennyiben van tudomása. A Kúria a felülvizsgálati kérelmet döntő részben alaposnak találta. A rendelkezésre álló iratok alapján megállapítható volt ugyanis, hogy a felperes megalapozottan hivatkozott arra, hogy semmilyen részteljesítést nem ismert el (mint egyesület), a másik ügyben nem ő volt a kérelmező (hanem magánszemélyként a felperesi szervezet elnöke) és a kérelem tárgya sem volt azonos. A jogerős ítélet a Kúria álláspontja szerint nem adta kellő

indokát az alperesi részteljesítés elfogadásának, ezért az adatszolgáltatás ezen okból nem lett volna korlátozható – az elsőfokú bíróság járt el tehát helyesen a kereset teljes körű teljesítésének előírásakor. Azt ugyanakkor helytállóan állapította meg a jogerős ítélet, hogy az ítélet rendelkező részében külön nincs helye annak, hogy külön deklarálja azt, hogy a kért adatok egyébként léteznek. Az Infotv. 31. § (7) bekezdése a Kúria szerint ilyen tartalmú rendelkezés szerkesztésére egyébként nem ad alapot, és miután a rendelkező részlevező adatok kiadásáról szól, ez magában foglalja az arra adott választ is, hogy a kért adatok léteznek (a Kúria Pfv.IV.20.411/2017/4. számú ítélete).

A harmadik ügyben a felperes közérdekű adatigénylése egy postai szolgáltató alperest érintett. A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróságnak a keresetet részben alaposnak találó ítéletét szövegezésbeli pontosítással hagyta helyben.

Az alperes felülvizsgálati kérelme folytán eljárta Kúria a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta. Határozatának indokolása szerint a jogerős ítélet helytállóan, jogszabálysértés nélkül döntött az adatok kiadásáról, ugyanis a közérdekű adatként történő minősítést az alperes vonatkozásában önmagában a köztulajdonlás ténye megalapozza a felhívott jogszabályi rendelkezések alapján. Ehhez képest nincs jelentősége annak, hogy a kért adat az alperes elsődleges közfeladatának ellátásával kapcsolatban áll-e vagy sem, mert nem kizárólagosan a feladat ellátásának ténye alapozza meg a kiadás kötelezettségét, hanem az, hogy az alperes többségi állami tulajdonban van, és alapvetően állami vagyonnal gazdálkodik, ezért az erre vonatkozó adatok az állami vagyonról szóló törvényi rendelkezés, illetve az Alaptörvény alapján is kiadandó adatnak minősülnek. Ehhez képest a felülvizsgálati kérelemben felhívott irányelv köztulajdonlás kapcsán nyilvánvalóan nem alkalmazható. Helyesen állapította meg a jogerős ítélet a bírói gyakorlattal teljes összhangban, hogy az adatok kiadásának kötelezettségét önmagában az állami vagyon kezelése megalapozza. Ehhez képest az alperes azt bizonyíthatta volna, hogy az Infotv.-ben vagy más jogszabályban meghatározott kimentési okra tud hivatkozni az adat kiadásának megtagadása körében. A perbeli esetben azonban a Kúria szerint az alperes ilyen indokot nem tudott megjelölni. Az üzleti titokra vagy védett ismeretre történő hivatkozás a perbeli esetben minden konkrétumot nélkülözött. Következetes a bírói gyakorlat abban, hogy általánosságban, mindenféle konkrétum nélkül az ilyen hivatkozás az adatkiadás megtagadásának alapjául nem szolgálhat (a Kúria Pfv.IV.20.141/2017/5. számú ítélete).

A gyülekezéshez való joggal (az Alaptörvény VIII. cikke) a Kúria egy személyhez fűződő jogsértés megállapítása és jogkövetkezményeinek alkalmazása iránti perben foglalkozott.

A felperesek keresetükben annak megállapítását kérték, hogy az alperesi rendőri szerv végzésével jogellenesen korlátozta a felpereseket az általuk bejelentett rendezvény megtartásában, így az alperes közigazgatási jogkörében eljárva megsértette a felperesek gyülekezési jogát. A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság keresetét elutasító ítéletét helybenhagyta. Kiemelte, hogy a perbeli esetben a bejelentett rendezvény tiltására nem került sor, azonban az alperes a bejelentést érdemi vizsgálat nélkül elutasította arra alapozva, hogy az nyilvánvalóan lehetetlen célra irányul, mert a perbeli

esemény lebonyolításához a bejelentésbeli helyszín teljes egészében szükséges. A másodfokú bíróság osztotta az elsőfokú bíróság álláspontját abban, hogy nincs olyan jogszabályi rendelkezés, amely kizárná, hogy egy adott területen egy időben több rendezvény is megtartásra kerüljön, amennyiben ennek objektív lehetősége fennáll. Ezt támasztja alá az alperes gyakorlata is, amely szerint az egy helyre bejelentett több rendezvény bejelentőivel egyeztetést szokott lefolytatni annak érdekében, hogy a rendezvények zavartalanul lebonyolíthatóak legyenek. Helyállóan hivatkoztak a felperesek a fellebbezésükben arra, hogy a perbeli esetben nem ilyen egyeztetés történt, az alperes csak a felperesekkel egyeztetett, amelynek során javasolta eltérő helyszín választását, ennek elmaradását követően pedig a bejelentést érdemi vizsgálat nélkül elutasította. Rámutatott, hogy az Alkotmánybíróság 3/2013. (II. 14.) AB határozata szerint a bíróságnak az érdemi felülbírálat során kell döntést hoznia abban a kérdésben, hogy a rendőrségi végzésben a rendezvény megtartásának akadályául megjelölt, az adott helyszínrre szóló közterület-használati megállapodás jogszerűen jött-e létre, és indokolt volt-e a használati megállapodás megkötése, azaz hogy a rendőrség határozata jogszerű-e.

A jogerős ítélet ellen a felperesek terjesztettek elő felülvizsgálati kérelmet, melyben kérték, hogy a Kúria változtassa meg a jogerős ítéletet és a keresetük szerint marasztalja az alperest. Meglátásuk szerint az alperes végzése egyértelműen beavatkozást, mégpedig korlátozó jellegű beavatkozást jelentett a gyülekezési jogukba, így ennek megsértését valósította meg. Nem önszántukból tekintettek el e jog gyakorlásától, hanem azért, mert tiszteletben tartották az alperes hatósági döntését. A demonstrációjuk az alperes aktusának következményeként, arra tekintettel maradt el. Hivatkoztak arra is, hogy a 3/2013. (II. 14.) AB határozatában az Alkotmánybíróság azt is leszögezte, hogy a bejelentési kötelezettséget közterületen tartandó rendezvény esetében az indokolja, hogy a hatóságok képesek legyenek biztosítani a gyülekezés lebonyolítását. A bejelentésnek és a bejelentés tudomásulvételének tehát garanciális funkciója van, ez a jogintézmény és aktus biztosítja a bejelentő számára, hogy az állam – a rendőrségen keresztül, akár erővel is – biztosítani fogja számára a gyülekezése zavartalan lefolytatásának lehetőségét. Érvelésük szerint a tudomásulvétel elmaradása ettől a garanciától fosztja meg a demonstráció szervezőjét, ez pedig mind az Alkotmánybíróság, mind az Emberi Jogok Európai Bíróságának következetes gyakorlata szerint a gyülekezési jogba való beavatkozást, e jog korlátozását valósítja meg. Kiemelték az Alkotmánybíróság 3/2013. (II. 14.) AB határozatának 57. pontjában foglaltakat, ami szerint a bejelentés érdemi vizsgálat nélküli elutasítása az alapvető jogot érintő – *de facto* elutasítást megvalósító – aktus. Amikor tehát a rendőrség érdemi vizsgálat nélkül elutasítja, hogy egy demonstráció tudomásulvételéről vagy megtiltásáról döntsön, megfosztja a bejelentőt attól, hogy gyülekezési jogának gyakorolhatóságáról és ekként a pozitív állami kötelezettség alapján való hatósági biztosításáról érdemi döntés szülessen. Ez egyúttal megfosztja a bejelentőt attól is, hogy annak tudatában gyakorolhassa gyülekezési jogát, hogy joggyakorlása meg fogja kapni a szükséges állami védelmet. Előadták, hogy az Emberi Jogok Európai Bíróságának

esetjogában kikristályosodott tétel, hogy az alapvető jog megsértésének minősülnek mindazon állami aktusok, illetve mulasztások, amelyek eltántoríthatják az adott joggal élni kívánó személyeket a tényleges joggyakorlástól (*chilling effect* – eltántorító hatás). Ennek lényege az, hogy az olyan hatósági magatartások is beavatkozást jelenthetnek a gyülekezési jog gyakorlásába, amelyek a joggyakorlást nem lehetetlenítik el, azonban elbizonytalanítanak, eltántorítanak egyes személyeket a joggyakorlástól, vagy potenciálisan ilyen hatással járhatnak. Ezzel összefüggésben hangsúlyozták, hogy, a jogerős ítélet az eltántorító hatás fogalmát tévesen értelmezte, amikor arra a következtetésre jutott, hogy ilyen hatás nem állhatott fent, hiszen a felperesek a gyülekezés megtartásától nem voltak elzárva.

A Kúria a felülvizsgálati kérelmet részben alaposnak találta. Ítéletének indokolásában több szempontból is hivatkozott az Alkotmánybíróság fent említett határozatára, amely leszögezte, hogy a békés gyülekezéshez való jognak (együtt a véleménynyilvánítás szabadságával és az egyesülés szabadságával) van egy egymáshoz szorosan kapcsolódó lényeges tartalma, amely a demokratikus társadalmi gyakorlat előfeltétele. Kollektív véleménynyilvánítási joguk alapján a polgárok az országos és a helyhatósági választások időpontja közötti időben is véleményt nyilváníthatnak a széles értelemben vett közügyeket érintő kérdésekben. Az egyén gyülekezési szabadságába tartozik, hogy gyülekezést szervezzon és gyülekezésen vegyen részt. A gyülekezés szervezésének lényegi eleme annak megválasztása, hogy a rendezvényre milyen céllal, hol, mikor és milyen körülmények között kerüljön sor. A gyülekezési szabadság a helyszínül szolgáló terület megválasztására is kiterjed. A gyülekezéssel elérni kívánt cél ugyanis szorosan kapcsolódhat a kiválasztott helyszínhez, mert a rendezvény éppen az adott helyen történetekre kíván emlékezni és emlékeztetni, vagy mert a helyszínnek szimbolikus jelentése van. Ilyen esetekben a gyülekezés szabadsága magában foglalja az adott helyen való gyülekezés jogát, amely az Alaptörvény I. cikke (3) bekezdésének megfelelően korlátozható.

A Kúria kiemelte az Alkotmánybíróság határozatának azt a részletét is, mely szerint, tekintettel arra, hogy a közterületek egyik rendeltetése tradicionálisan éppen az, hogy a nyilvánosság egyik legkézenfekvőbb, mindenki által hozzáférhető fórumai legyenek, ezért a közterületen tartandó rendezvények különösen erős alkotmányjogi védelemben részesülnek. Ez abban nyilvánul meg, hogy ha a gyülekezés helyéül választott közterület igénybevételét közhatalmi rendelkezés korlátozza, az alapjogot érintő korlátozásnak eleget kell tennie a szükségességi és arányossági követelményeknek. A korlátozás akkor felel meg az Alaptörvénynek, ha az feltétlenül (vagyis elkerülhetetlenül) szükséges valamely alapvető jog érvényesülése vagy alkotmányos érték védelme érdekében. Ráadásul a korlátozásnak arányban kell állnia az elérni kívánt céllal, és nem szabad érintenie a gyülekezési szabadság lényeges tartalmát. A korlátozás alkotmányosságának mérlegelésekor különös tekintettel kell lenni arra, hogy egy közterületen tartandó gyülekezés előzetes megtiltása az Alaptörvény által biztosított gyülekezési szabadság legsúlyosabb korlátozása. Összhangban van ez a mérlegelésre vonatkozó teszt a strasbourgi bíróság gyakorlatával is.

A rendőrségi gyakorlat a helyszínt illetően jellemzően két okból utasít el végzésben rendezvény megtartására vonatkozó bejelentést. Az első ilyen ok a terület „biztonsági művelési területté” nyilvánítása. A bejelentés érdemi vizsgálat nélküli elutasítására vezető másik gyakran előforduló ok, melyre a perbeli esetben is sor került, amikor a bejelentés olyan területre szól, amely felett rendelkezési jogot – közterület-használati megállapodás alapján – más személy vagy szervezet gyakorol. Helytállóan hivatkoztak az eljáró bíróságok arra, hogy nincs olyan jogszabályi rendelkezés, amely kizárná, hogy egy adott területen egy időben több rendezvény is megtartásra kerüljön, amennyiben ennek objektív lehetősége fennáll. Ezt támasztja alá az alperes igazolt saját gyakorlata is, amely szerint az egy helyre bejelentett több rendezvény bejelentőivel egyeztetést szokott lefolytatni annak érdekében, hogy a rendezvények zavartalanul lebonyolíthatóak legyenek. Helytállóan utaltak a felperesek ugyanakkor arra, hogy a perbeli esetben nem ilyen egyeztetés történt, az alperes csak a felperesekkel tárgyalt, amelynek során javasolta egy eltérő helyszín választását, ennek elmaradását követően pedig a bejelentést érdemi vizsgálat nélkül elutasította. Egyetértett a Kúria a felülvizsgálati kérelemnek azzal a felvetésével, hogy a közigazgatási és munkaügyi bíróság döntése részben éppen arra tekintettel nyilvánította jogellenesnek és helyezte hatályon kívül az alperes végzését, hogy az alperesi végzésben hivatkozott adatok alapján nem volt igazolható, hogy a biztonsági szempontok csak a gyülekezési jog gyakorlásának ilyen jellegű korlátozásával voltak érvényesíthetők, és hogy az alperes értékelt más, kevésbé korlátozó alternatívát is. Nem lehet tényként értékelni azt a nem vizsgált és ennek megfelelően nem is igazolt feltevést, hogy a korábban bejelentett és ezért elsőbbséget élvező esemény lebonyolítása fizikailag ellehetetlenítette a demonstráció megtartását a felperesek bejelentése által érintett területen.

Nem értett ezért egyet a Kúria a jogerős ítéletnek azzal a megállapításával, hogy mindez nem jelentette egyúttal azt, hogy a felperesek a bejelentést érdemi vizsgálat nélkül elutasító határozat meghozatala ellenére a bejelentésben szereplő helyszínen ne jelenhettek volna meg rendezvényük megtartása érdekében. Helytállóan hivatkoztak ezzel szemben a felperesek arra, hogy ebben a helyzetben, egyáltalán nem volt elvárható a felperesektől, hogy a hatósági döntésben foglalt, kategorikusan megfogalmazott következtetést, amely szerint a két rendezvény párhuzamosan nem tartható meg, egyszerűen figyelmen kívül hagyják, és az ezerfősre tervezett rendezvényt a rendőrségi figyelmeztetés ellenére lebonyolítsák. A fentiekből kiindulva nem értett egyet a jogerős ítéletnek az eltántorító hatással kapcsolatos érvelésével. A Kúria osztotta a felülvizsgálati kérelem álláspontját, mely szerint az eltántorító hatás, más elnevezéssel dermesztő hatás (*chilling effect*) fogalmának lényege az, hogy az olyan hatósági magatartások is beavatkozást jelenthetnek a gyülekezési jog gyakorlásába, amelyek a joggyakorlást nem lehetetlenítik el, azonban elbizonytalanítanak, eltántorítanak egyes személyeket a joggyakorlástól, vagy potenciálisan ilyen hatással járhatnak. Mivel a személy gyülekezési szabadságába tartozik, hogy rendezvényt szervezen és azon részt vegyen, az ebben való korlátozása egyben a személyiségi jogának megsértését jelenti. Ennek megfelelően rendelkezett a Kúria a felpereseket ért jog-

sértés megállapításáról, továbbá a felperesek sérelemdíj iránti igénye részbeni megalapozottságáról (a Kúria Pfv.IV.20.045/2017/3. számú ítélete).

A véleménynyilvánítás szabadságának [az Alaptörvény IX. cikkének (1) bekezdése] érvényesülését a Kúria három ügyben vizsgálta.

Az első ügyben egy sajtó-helyreigazítási perben eljárva a Kúria a helyreigazító közlemény közzétételére kötelező jogerős ítéletet hatályában fenntartó ítéletet hozott. Határozatának indokolásában rámutatott arra, hogy a helyreigazítási igény tartalmi vizsgálatának legfőbb szempontjait a Legfelsőbb Bíróság PK 12-es számú állásfoglalása tartalmazza. Annak megfelelően a sajtó-helyreigazítási igény elbírálásánál a sajtóközleményt a maga egészében kell vizsgálni. A kifogásolt közléseket, kifejezéseket nem formális megjelenésük, hanem valóságos tartalmuk szerint kell figyelembe venni. A sajtóközlemény egymással összetartozó részeit összefüggésükben kell értékelni, és az értékelésnél tekintettel kell lenni a társadalmilag kialakult közfelfogásra is. A helyreigazítást kérő személyének megítélése szempontjából közömbös részletek, pontatlanságok, lényegtelen tévedések nem adnak alapot helyreigazításra. Véleménynyilvánítás, értékelés, bírálat, valamint a társadalmi, politikai, tudományos és művészeti vita önmagában nem lehet sajtó-helyreigazítás alapja. A helyreigazító közlemény közzétételére kötelezett alperesek felülvizsgálati kérelmének alapja az volt, hogy a kifogásolt közlések valós tényekből levont okszerű következtetések, ezen vélekedéseket pedig a felperes politikai közszereplőként túrni köteles. Az alperesek szerint a felperes személye összefonódik az általa képviselt politikai párttal, amelyet a Kúria éppen a felperes nyilatkozata nyomán marasztalt el. A Kúria az alperesi érvelést nem találta elfogadhatónak a konkrét perbeli esetben. A sajtószerv objektív felelősségét nem érinti az, hogy a kifogásolt kitételek idézetek voltak, mert a sajtószerv a valótlán tények híreszteléséért is felelősséggel tartozik. Abban a másik perben, amelyhez a perbeli cikk kapcsolódik, a jelen per felperesének jogi felelősségét a Kúria semmilyen módon, sem közvetlenül, sem közvetett módon nem állapította meg. Az ezzel ellentétes tényállítás tehát objektíve valótlán. Ehhez képest annak a közlésnek sincs valóságalapja, hogy a Kúria „jogerős papírt” szolgáltatott volna arról, hogy a jelen per felperesét hazugnak, rágalmozónak lehet nevezni. A Kúria szerint a jogi végzettségű nyilatkozóktól elvárható lett volna egy teljesen egyértelmű jogi rendelkezés megfelelő értelmezése. Ennek azonban egy helyreigazítási perben az objektív felelősségre figyelemmel nincs jelentősége.

A Kúria szerint nem volt alapos hivatkozás a perben az, hogy ebben az esetben közéleti vagy jogértelmezési vita zajlana, a lényegi tartalom az, hogy a felperest a Kúria elmarasztalta volna, és ennek kapcsán erőteljesen kritizálható közszereplőként. Miután elmarasztalás nem történt, a kapcsolódó következtetés sem lehet megalapozott (a Kúria Pfv.IV.20.791/2017/4. számú ítélete).

Az első ügghöz hasonló második ügyben a Kúria szintén hatályában fenntartott egy sajtó-helyreigazításra kötelező jogerős ítéletet. A Kúria határozatának indokolása szerint arra megalapozottan hivatkozott a felülvizsgálati kérelem, hogy a felperes közéleti szereplőnek minősül, ebből a szempontból nincs jelentősége annak, hogy ő helyi



önkormányzati képviselő, arra is figyelemmel, hogy helyi lapról van szó. Az állandó bírói gyakorlat szerint ugyanakkor a közéleti szereplő, illetve politikai közszereplő fokozottabban köteles tűrni a tevékenységével kapcsolatos kritikai megnyilvánulásokat, azonban annak eltérésére nem köteles, hogy valótlan és sértő tartalmú tényállításokat tegyenek vele szemben.

A felülvizsgálati kérelmet a Kúria összességében azonban nem találta alaposnak. A sajtószerző felelősségét nem érinti az, hogy a kifogásolt kitételeknél más személyeket idéztek, mert a sajtószerző a másától származó értesülés továbbadásáért, azaz a híresztelésért is objektív felelősséggel tartozik. A sajtószerző a Legfelsőbb Bíróság PK 14-es számú állásfoglalása, illetve a kialakult bírói gyakorlat szerint jogosult beszámolni a nyilvános bírósági tárgyaláson történekről. A tudósításnak ugyanakkor összhangban kell állnia az adott eljárás aktuális állásával. Az adott személyiségi jogi perben – amelyhez a perbeli cikk kapcsolódott – a Kúria a jelen per felperesének jogi felelősségét egyértelműen nem állapította meg, erre jogi lehetősége sem volt. Az ezzel ellentétes állítás tehát objektíve valótlan. A kihirdetett ítélet szóbeli indokolása sem tartalmazta azt, hogy a bíróság bármilyen módon – akár közvetetten is – a jelen per felperesének jogi felelősségét állapította volna meg. Ehhez képest annak a közlésnek sem volt valóság-alapja, hogy a bíróság (Kúria) bárkinek „jogerős papírt” szolgáltatott volna a jelen per felperesének jogi felelősségéről, és azt a leírt módon lehetne értékelni.

A Kúria ehhez képest nem találta alaposnak azt az alperesi érvelést, hogy a perbeli esetben egyfajta közéleti vitáról lenne szó, amelyet a közéleti szereplőnek minősülő felperesnek tűrnie kellene. Az ítélet egy konkrét jogi kérdéstről hozott végleges döntés, ezért nem kaphat helyt az az érvelés, hogy a nyilatkozó személyek az általuk interpretált ítélet „köznap” értelmezését adták csupán, és ezt a sajtószerző valóságúen közvetítette. Az adott esetben a Kúria nem olyan tartalmú ítéletet hozott, mint amilyen tartalmat neki a nyilatkozó személyek tulajdonítottak. A sajtószerző objektív felelősségére figyelemmel a sajtó-helyreigazítási kötelezettség szempontjából teljességgel közömbös az, hogy az egyik vitatott kijelentést nyilvános sajtótájékoztatón tették-e meg vagy sem (a Kúria Pfv.IV.20.789/2017/3. számú ítélete).

A harmadik ügyben egy személyiségi jog megsértése miatt indult perben a Kúria a felperes keresetét elutasító jogerős ítéletet hatályában fenntartotta. Határozatának indokolásában utalt az Alkotmánybíróság gyakorlatára, amely szerint a szabad véleménynyilvánításhoz való jog a véleményt annak érték- és valóságtartalmára való tekintet nélkül védi. Az Alkotmány a szabad kommunikációt biztosítja, és nem a kifejtett vélemény tartalmára vonatkozik a szabad véleménynyilvánítás alapjoga. Ebben a folyamatban helye van minden véleménynek, jónak és rossznak, kellemesnek és sértőnek egyaránt. A bíróságra nézve ebből az következik, hogy amennyiben egy-egy kitévelt véleményként értékel, nem vizsgálhatja annak érték- és valóságtartalmát, mert az nem a feladata. Az értékítéletre, az egyén személyes véleményére a véleménynyilvánítási szabadság minden esetben kiterjed, függetlenül attól, hogy az értékes vagy értéktelen, igaz vagy hamis, érzelmen vagy észérveken alapul. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint fokozott alkotmányos védelmet élveznek az olyan értékítéletek,



amelyek a közügyekre vonatkozó vélemények ütközésében szerepelnek, még akkor is, ha esetleg túlzóak és felfokozottak. Ugyanakkor a tényállítások tekintetében a véleménynyilvánítás szabadsága nem terjed ki a becsületsértésre alkalmas valótlan tények közlésére akkor, ha a nyilatkozó személy kifejezetten tudatában van a közlés valótlan-ságának, vagy foglalkozása, hivatása gyakorlása szabályai szerint elvárható lett volna tőle a tények valóságtartalmának vizsgálata, de a véleménynyilvánítási alapjog felelős gyakorlásából eredő gondosságot elmulasztotta [36/1994. (VI. 24.) AB határozat]. Azt is több esetben rögzítette az Alkotmánybíróság, hogy a közélet szereplőivel szemben a közügyek kapcsán a véleménynyilvánítás lehetőségei az átlagosnál tágabbak. A közéleti szereplőkre vonatkozó beszéd a politikai véleménynyilvánítás központi alkotóeleme. A közügyek alakítóinak személyiségét érintő megnyilvánulások túlnyomó része szükségszerűen és elkerülhetetlenül a politikai véleménynyilvánítás védelmi körébe tartozik. A közügyek vitathatóságának kiemelkedő alkotmányos jelentősége azzal jár, hogy a közéleti szereplők személyiségének védelmében a szólás- és sajtószabadság szűkebb körű korlátozása felel meg csak az Alaptörvényből levezethető követelményeknek [7/2014. (III. 7.) AB határozat].

A Kúria álláspontja szerint annak közlése, hogy a kérdéses ellendemonstráció mögött a felperes állt, illetve hogy az ellendemonstráció provokációnak minősült, nem lépi túl a szabad véleménynyilvánítás korábban elemzett tágabb kereteit. A vélemény nem volt minden tényalap nélkül, hiszen a felperes ténylegesen jelen volt az adott eseményen, mégpedig politikusi felkérésre. Arra valóban nem merült fel adat, hogy a demonstrációt ő maga szervezte volna, egy politikusi felkérésre jelent meg a helyszínen azzal, hogy szükség esetén a demonstrálók számára jogi tanácsot adhasson. Önmagában az, hogy szerepét felnagyították, a Kúria szerint is a véleménynyilvánítás kategóriájába tartozik. A felperes politikai közszereplőként a személyével kapcsolatos véleményt túrni köteles, így helytállóan került sor a kereseti kérelem elutasítására.

A Kúria álláspontja szerint a jogerős ítélet helytállóan állapította meg, hogy az „adóbünyöző” kitétel nem sértette a felperes becsületét. A felperest nem vitatottan korábban adócsalás bűncselekménye miatt elítélték. A hátrányos jogkövetkezmények alóli büntetőjogi mentesülés a bírói gyakorlat szerint nem jelenti azt, hogy egy politikai közszereplő esetén a korábbi elítélés későbbiekben a politikai közszereplő múltja kapcsán ne lenne megemlíthető. Ennek kijelentése a Kúria szerint nem minősül öncélú gyalázkodásnak, amely politikai közszereplő esetén is szankcionálandó lenne (a Kúria Pfv.IV.20.376/2017/5. számú ítélete).

A hátrányos megkülönböztetés tilalma [az Alaptörvény XV. cikkének (1) és (2) bekezdése] a Kúria előtt három hasonló népszavazási ügyben merült fel.

Az első ügyben a Kúria a Nemzeti Választási Bizottság felülvizsgálni kért határozatát helybenhagyva kizárta az országos népszavazás lehetőségét az adott kérdésben. A Kúria végzésének indokolásában rögzítette, hogy a Nemzeti Választási Bizottság megállapította, hogy a népszavazási kérdés a külföldi felsőoktatási intézmények – azon belül is a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD) Konvenciójában részes állam által elismert felsőoktatási intézmények – magyarországi működésének

alapvető szabályait, így az oklevelet adó képzési tevékenység folytatásának feltételeit, a nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény (Nftv.) 76. §-át, azon belül is *d)* pontját érinti. Utalt a határozat arra, hogy az Nftv. 77. §-a speciális szabályokat tartalmaz az EGT (Európai Gazdasági Térség) tagállamaiban székhellyel rendelkező, Magyarországon letelepedett felsőoktatási intézményekre, de a működésükhöz az Oktatási Hivatal engedélye szükséges. Ismertette a magyar felsőoktatási intézmények működésére vonatkozó szabályozást is. Megállapította, hogy a kérdés arra irányul, hogy az OECD-tagállamokban székhellyel rendelkező felsőoktatási intézményeknek a tevékenységük megkezdéséhez ne kelljen az Oktatási Hivatal engedélyének beszerzése, ehelyett elegendő legyen azon bejelentés megtétele, hogy külföldi oklevelet adó képzési tevékenységet kívánnak folytatni. A Nemzeti Választási Bizottság az Alaptörvény XV. cikkének (1) és (2) bekezdésére, a jogegyenlőségi klauzulára és a jogi személyekre is alkalmazandó hátrányos megkülönböztetés tilalmára [ez utóbbi körben az Alkotmánybíróság 20/2014. (VII. 3.) AB határozatában és a 10/2015. (V. 4.) AB határozatában foglaltakra is] utalva rámutatott, hogy az OECD-tagállamok által elismert felsőoktatási intézmények tekintetében az akkreditációval és a nyilvántartásba vétellel kapcsolatos törvényi követelmény mellőzése olyan jogalkotási kötelezettséget keletkeztetne az Országgyűlés számára, amely az azonos csoportba tartozó jogalanyok között tenne különbséget anélkül, hogy annak észszerű indoka fennállna. Ez a jogalkotási kötelezettség ellentétes lenne a diszkrimináció tilalmával, ütközne az Alaptörvény XV. cikkének (2) bekezdésével. Az ilyen kérdés eredményes népszavazás esetén az Alaptörvény módosítását feltételeznék, holott a népszavazásra bocsátott kérdés az Alaptörvény 8. cikkének (3) bekezdése értelmében nem irányulhat tiltott tárgykörre, így az Alaptörvény módosítására. A Nemzeti Választási Bizottság rámutatott arra is, hogy a népszavazás eredménye alapján megalkotandó jogszabály teljes mértékben megbontaná a felsőoktatási intézmények és ennek eredményeként az e felsőoktatási intézményekben foglalkoztatott oktatók és a hallgatók jogai közötti egyenlőséget, mert az alapján mind a hazai, mind a külföldi tevékenység tekintetében a külföldi intézmény élvezné a jogszabályok által biztosított előnyöket. Egy ilyen tartalmú szabályozás pedig az Alaptörvényben rögzített jogelvek sérelmére vezetne. Mindezek alapján levonta azt a következtetést, hogy a népszavazásra feltenni szándékozott kérdés ellentétes az Alaptörvény XV. cikkének (1) és (2) bekezdésével, továbbá ütközik a 8. cikk (3) bekezdésében foglalt követelménnyel, így az országos népszavazás tárgya nem lehet.

A Kúria a kérelmező felülvizsgálati kérelme alapján eljárva megállapította, hogy a Nemzeti Választási Bizottság döntése érdemben helyes, ugyanakkor a Kúria részben eltérő indokokra alapította döntését. A Kúria meglátása szerint a Nemzeti Választási Bizottság határozatában jól azonosította a kérdés irányultságát, kifogásolt részeit és elvi szinten egyet is értett a határozatában kifejtett azon érveléssel, hogy ha a kérdés népszavazásra bocsátása nyomán az Országgyűlést olyan jogalkotási kötelezettség terheli, amely egyúttal felveti, szükségessé teszi az Alaptörvény módosítását, akkor az a népszavazási kezdeményezés az Alaptörvény 8. cikk (3) bekezdésének

a) pontja szerinti tiltott tárgykört érinti. Indokoltan vizsgálta tehát a Nemzeti Választási Bizottság a kérdésfelvetés nyomán a felsőoktatási intézményeket érintő szabályváltozás jogegyenlőségi következményeit, illetve a hátrányos megkülönböztetés lehetséges megnyilvánulásait.

A Kúria mindezek ellenére a Nemzeti Választási Bizottság határozatában kifejtett érvekkel csak részben értett egyet. A Kúria álláspontja szerint ugyan indokolt volt a felsőoktatási intézményekre vonatkozó szabályozás elemzése, azonban téves volt a felsőoktatási intézmények homogén és összehasonlításra alkalmas csoportjának határozati felállítása. A magyar felsőoktatási intézményekre, működésükre, engedélyezésükre, tevékenységük folytatására kizárólag az Nftv. vonatkozik. A külföldi felsőoktatási intézmények tevékenységét érintő szabályozást alapvető kettősség jellemzi. Egyrészt a származási országának belső joga határozza meg az alapítására, az intézményben folyó oktató- és kutatómunkára, valamint annak ellenőrzésére, az intézmény működésére, a felvételi feltételek meghatározására vonatkozó előírásokat, emellett kell még a magyarországi tevékenységhez, működéshez további követelményeket teljesíteniük. Mindebből az következik, hogy az eltérő szabályozás okán a magyar és a külföldi felsőoktatási intézményeket engedélyezés szempontjából nem lehet azonos csoportba sorolni, mely okból a kérelmező megalapozottan kifogásolta a homogén csoport felállítását. A fentiekén túlmenően a határozati érvelés azért is megalapozatlan, mert a kérelmező elvi szinten helyesen mutatott rá a felülvizsgálati kérelmében azokra a jogegyenlőségi és alapvető tilalmat feloldó körülményekre, amelyekre a határozat indokolása nem tért ki, holott azok az alaptörvény-ellenesség szempontjából relevanciával bírnak. A határozat nem elemzi, hogy az OECD- és az EGT-tagállamokban székhellyel rendelkező (de saját logikáját követve akár a magyar) felsőoktatási intézmények közötti különbségtételt indokolja-e valamely releváns körülmény.

Azt is megállapította a Kúria, hogy a felülvizsgálati kérelem nem tartalmazott elegendő érvet annak igazolására, hogy az észszerű és kellően indokolt különbségtétel, így az OECD-tagállamokban székhellyel rendelkező felsőoktatási intézmények javára szolgáló megkülönböztető szabályozáshoz szükséges alapvető körülmények fennállását ki lehessen mondani, és ily módon ki lehessen zárni az Alaptörvény tiltott módosításának lehetőségét. Ezért a Kúria arra a következtetésre jutott, hogy a kérdés hitelesítéséhez a felülvizsgálati kérelemben foglalt érvek nem elegendőek, a Nemzeti Választási Bizottság határozatának megváltoztatása ezért is kizárt (a Kúria Knk. VII.37.391/2017/3. számú végzése).

A második népszavazási ügyben a Kúria szintén helyben hagyta a Nemzeti Választási Bizottságnak egy országos népszavazásra bocsátani kívánt kérdést tartalmazó aláírásgyűjtő ív hitelesítését megtagadó határozatát. A Kúria álláspontja szerint helyes volt a Nemzeti Választási Bizottság azon okfejtése, hogy ha a kérdés népszavazásra bocsátása nyomán az Országgyűlést olyan jogalkotási kötelezettség terheli, amely egyúttal felveti, szükségessé teszi az Alaptörvény módosítását, akkor az a népszavazási kezdeményezés tiltott tárgykört érint. Ez okból indokoltan vizsgálta a Nemzeti Választási Bizottság a kérdésfelvetés nyomán a felsőoktatási intézményeket érintő

szabályváltozás jogegyenlőségi következményeit, illetve a hátrányos megkülönböztetés lehetséges megnyilvánulásait.

A diszkriminációtílalom megítélése tekintetében jelentősége van annak, hogy a vitatott és eltörölni kért szabályok értelmében van a külföldi felsőoktatási intézményeknek egy olyan homogén csoportja, amelybe beletartozik a népszavazási ügygel érintett egyetem is és amely csoport tagjai az Nftv. 76. § (1) bekezdésének *a)-d)* pontjai és 76. § (2a) és (2b) bekezdése szerinti követelményeket teljesítve kezdenek meg működésüket Magyarországon. Az Alaptörvénnyel összhangban akkor kerülhet sor egy intézmény homogén csoportból való kiemelésére, vele kapcsolatosan egyedi szabályok megalkotására, ha annak fennállnak a feltételei, azaz van olyan sajátos körülmény, amely a különbségtételt indokolja. Egy érvényes és eredményes népszavazás esetén az Országgyűlés már nem mérlegelhetné azt, hogy van-e a népszavazási ügygel érintett egyetem működésének olyan sajátossága, amely a diszkriminációt igazolja, így a kérdésnek megfelelő jogalkotás a sajátosságok azonosítása nélkül vezetne a megkülönböztető jogi norma megalkotásához. Mindezekre figyelemmel a Kúria egyetértett a Nemzeti Választási Bizottsággal abban, hogy a kérdésfeltevés az Alaptörvény XV. cikke (1) bekezdésében, mind a (2) bekezdésében megfogalmazott elvek sérelmére vezet, egyúttal ütközik az Alaptörvény 8. cikke (3) bekezdésének *a)* pontjával.

A Kúria a fentiek alapján megállapította, hogy a hitelesítés megtagadása – érdemben és a tiltott tárgykörbe ütközés okán – a Nemzeti Választási Bizottság részéről helytálló volt, ezért rendelkezett a határozatának helybenhagyásáról (a Kúria Knk. VII.37.427/2017/3. számú végzése).

A harmadik népszavazási ügyben a Kúria ismételen helybenhagyta a Nemzeti Választási Bizottság aláírásgyűjtőív-hitelesítést megtagadó határozatát. A Kúria végzésének indokolásában a következőket hangsúlyozta: a Nemzeti Választási Bizottság határozati indokolása szerint sikeres népszavazás esetén a kérdésnek megfelelően módosított jogszabály a Magyarországon működő felsőoktatási intézmények között – a hazai tevékenységre vonatkozó látszólagos egyenlőség fenntartása mellett is – különbséget tenne a külföldi felsőoktatási intézmények javára a képzési tevékenység folytatása tekintetében. A felülvizsgálati kérelemben is idézett alkotmánybírói gyakorlat értelmében az Alaptörvény XV. cikke (1) bekezdésének sérelme miatti alaptörvény-ellenesség akkor állapítható meg, ha a jogszabály a szabályozás szempontjából azonos – homogén – csoportba tartozó (egymással összehasonlítható helyzetben lévő) jogalanyok között tesz különbséget, és a különbségtétel nem igazolható: az eltérő szabályozásnak nincs észszerű, kellő súlyú alkotmányos indoka, vagyis önkényes.

Az Alaptörvény XV. cikkének (2) bekezdése védett tulajdonságokat sorol fel (faj, szín, nem, fogyatékoság stb.), és elsődlegesen e tulajdonságok közötti hátrányos megkülönböztetést tiltja. A népszavazásra feltenni szándékozott kérdés megvalósulása ilyen diszkriminációs helyzetet nem teremt. A fent említett bekezdés a tulajdonságok felsorolását követően az egyéb helyzet szerinti különbségtétel tilalmát is megfogalmazza. A Nemzeti Választási Bizottság által is idézett alkotmánybírói gyakorlat szerint az egyéb helyzet szerinti különbségtétel csak akkor állapítható meg, ha össze-

hasonlítható helyzetben lévő jogalanyok között tesz a szabályozás (vagy joggyakorlat) észszerű indok nélküli különbséget (az egyéb helyzet szerinti különbségtétel lényegében a nem alkotmányos jogok szerinti különbségtételt tiltja).

A Kúria megítélése szerint nem állapítható meg, hogy alaptörvény-ellenes helyzet állt fenn mindaddig, amíg a felsőoktatási törvény – népszavazási kérdéssel semlegesítendő – módosítása nem történt meg, azaz nem állapítható meg, hogy az ügy tárgyát képező érvényes és eredményes népszavazás újra előhozná az alaptörvény-ellenes helyzetet. A Magyarország területén működő valamennyi felsőoktatási intézmény összehasonlítható helyzetben áll, azonos szabályozási koncepció, az Nftv. vonatkozik rájuk. Ugyanakkor a felsőoktatási intézmények többféle formában működhetnek, és a különbségek mögött észszerű indokok húzódnak meg. A Kúria megítélése szerint ugyanúgy lehet észszerű indokot felsorakoztatni az Nftv. jelenleg hatályos szabályai mellé, mint észszerű indokot találni a népszavazásra feltett kérdés szerinti szabályozáshoz. Ezért a Kúria úgy ítélte meg, hogy az Alaptörvény XV. cikkének sérelme az ügyben nem áll fenn. A Kúria ugyanakkor a kérdésegértelműség tesztjét alkalmazva arra a megállapításra jutott, hogy a népszavazásra bocsátandó kérdéssel felmerül az egyértelműség sérelmének lehetősége, mivel a választópolgár nem tudja pontosan, hogy miről szavaz, mindezek alapján pedig a hitelesítést megtagadó határozat helybenhagyásáról rendelkezett (a Kúria Kvk.IV.37.426/2017/3. számú végzése).

A tisztességes hatósági eljáráshoz való jog [az Alaptörvény XXIV. cikkének (1) bekezdése] érvényesülését a Kúria egy személyiségi jog megsértése miatt indult perben elemezte.

A felperes kereseti kérelmében azt kérte, hogy a bíróság kötelezze az alperesi rendőr-főkapitányságot az eljárás észszerű időn belül történő befejezéséhez való joga megsértése miatt nemvagyoni kártérítés, valamint a felmerült perköltsége megtérítésére. Az elsőfokú bíróság elutasította a keresetet, míg a másodfokú bíróság az elsőfokú ítéletet megváltoztatva kártérítés fizetésére kötelezte az alperest. Az elsőfokú bíróság által hiányosan megállapított tényállást a másodfokú bíróság azzal egészítette ki, hogy az alperes részéről a panasz kirívóan hosszú ideig tartó elintézése bosszúságot váltott ki a felperesből. Ez a helyzet felerősítette a felperesnél a hatóságokkal szembeni kiszolgáltatottságának a kellemetlen érzetét, amit a felperes nemvagyoni hátrányként élt meg. A jogerős határozat indokolásában utalt arra, hogy a felperes keresetét az Alaptörvény rendelkezéseire alapította, amelynek XXIV. cikk (1) bekezdése az alkotmányosan védett alapjogok közé emelte a tisztességes közigazgatási hatósági ügyintézéshez fűződő jogosultságot. Ezzel egyidejűleg a XXIV. cikk (2) bekezdése a tisztességtelen ügyintézés szankciójaként kártérítési kötelezettséggel terheli a hatóságokat. Az Alaptörvény előzőekben megjelölt rendelkezései nagyfokú azonosságot mutatnak a tisztességes bírósági eljáráshoz fűződő alkotmányos szabályozással. A két jogintézmény azonos elvi alapokon nyugvó szabályozása azt a követelményt állítja a jogalkalmazó elé, hogy a tisztességes eljárás követelményének a megsértése esetén azonos módon bírálják el a közigazgatási hatóságokkal, illetve a bíróságokkal szemben támasztott kártérítési igényeket.

A jogerős ítélet ellen benyújtott felülvizsgálati kérelmében az alperes vitatta az ítéletnek azon megállapításait, amelyek a tisztességes eljáráshoz való jognak a személyiségi jogokkal kapcsolatos viszonyára vonatkoznak. Utalt arra, hogy a bírósági joggyakorlat eltérő álláspontot alakított ki a személyiségi jogok és az eljárési jogok összefüggésével, illetve elválasztásával kapcsolatban, és a bírói jogértelmezés abba az irányba mozdult el, hogy amennyiben a védendő érték nem az ember személyiségéhez kapcsolódik, hanem egyéb, az állam avagy különböző szervezetek és az egyén viszonyában meghatározható értékek megóvását szolgálja, személyiségi jogi alapon igényérvényesítésre nincs lehetőség. Különböző eljárési jogosultságok nem tekinthetők egyben személyiségi jogoknak is, mert a védendő érték nem közvetlenül az ember személyisége, hanem az eljárási rend megfelelő érvényesülése, amely a fél ehhez kapcsolódó jogainak gyakorlásában testesül meg. Ilyen eljárási jogosultságok teljesülése vagy attól való elesés éppen ezért személyiségi jogi perben nem ítéltető meg, a sérelem adott esetben a megfelelő eljárási rend szerint orvosolható, erre újabb fórumot a személyiségi jogi per sem teremt. Az alperes úgy vélte, hogy a jogszabály ilyen kiterjesztő értelmezése szabálysértő. A közigazgatási eljárás és a bírósági eljárás közötti párhuzam azért sem helyes, mert az államhatalmi ágak ismert hármas rendszerében más helyen szerepelnek a közigazgatási (végrehajtó) szervek és a külön pillért alkotó bíróságok. Nem kétséges, hogy a bíróságok hibátlan működésébe vetett társadalmi bizalom fontosabb, mint azon közigazgatási szervek jogszerű működésével szembeni elvárás, amelyek hibáival szemben végső soron bíróságon kereshetnek jogorvoslatot az érintettek. Mivel a demokratikus társadalmakban a bírósági jogérvényesítés a legvégső eszköz az állampolgárok számára, hogy jogaikat érvényesítsék – akár a végrehajtói, akár a törvényhozói hatalommal szemben –, így érhető, ha a bíróságok esetleges olyan jogszerűtlen működésével szemben, mint például az ügyek észszerű időn túli elhúzódása, a törvény speciális garanciális elemeket állít.

A Kúria a felülvizsgálati kérelmet megalapozottnak ítélte, ezért a jogerős ítéletet hatályon kívül helyezte és az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta. Határozatának indokolása szerint a tisztességes eljáráshoz való jog a perben irányadó Alaptörvény XXIV. cikkén alapul, melynek értelmében alkotmányos alapjog és egyben eljárási alapjognak számít, de nem minősül személyiségi jognak. A személyhez fűződő jogok ugyanis a személyiség elsőrendű megnyilvánulásához, az egyénhez, individuumhoz kapcsolódnak, az ember személyiségének kiteljesedését biztosítják, az ember méltóságának a kifejeződései. A Kúria álláspontja szerint helytállóan hivatkozott az alperes az érdemi ellenkérelmében arra, hogy a közigazgatási eljárás jogszerű, jogszabályban meghatározott határidőn belüli lefolytatásának joga alkotmányos alapjog ugyan, de nem tartozik a személyiségi jogok körébe, így azok megsértése nem szankcionálható az ilyen esetekre felállított eszközökkel.

Közigazgatási jogkörben okozott kárról akkor van szó, ha az a közigazgatási szerv közhatalmi feladatainak gyakorlása során kifejtett szervezési-intézkedési körében megvalósult tevékenységgel vagy mulasztással okozati összefüggésben keletkezett (PK 42. számú állásfoglalás). A felperesnek a sérelmezett eljárás idején hatályos ál-

talános kártérítési felelősségi rendelkezéseknek megfelelően azt kellett bizonyítania, hogy a közigazgatási szerv jogellenes tevékenységével vagy mulasztásával okozati összefüggésben kára keletkezett, továbbá fennállnak az államigazgatási jogkörben okozott kárért való felelősség speciális feltételei is. Jogszabálysértés nélkül vizsgálta ennek megfelelően az elsőfokú bíróság, hogy történt-e az alperes részéről olyan kirívó jogellenes magatartás, mely megalapozza a felperes kártérítési igényét. Továbbá azt, hogy a felperesnek merült-e fel kára a jogsértő magatartással okozati összefüggésben. Jogszabálysértés nélkül mérlegelte az elsőfokú bíróság a rendelkezésre álló bizonyítékokat és állapította meg azt, hogy a felperes a perben nem bizonyította, hogy az alperes jogellenes magatartásával a felperesnek kárt okozott.

A jogerős döntéssel szemben a Kúria úgy foglalt állást, hogy a rendelkezésre álló peradatok mellett a felperes kára köztudomású tényként nem volt értékelhető. Helytállóan mutatott rá az elsőfokú bíróság arra, hogy a felperes által hivatkozott pszichés hatások körében értékelendő az a körülmény is, hogy felperes személyesen nyilatkozott arra vonatkozóan, hogy a rendőrkapitányság vezetőjének címzett tájékoztatás iránti kérelmen túlmenően sem szóban, sem írásban hosszabb időn, mintegy 20 hónapon keresztül az általa kezdeményezett panasz eljárás menetéről nem érdeklődött, tájékoztatást nem kért. Önmagában ez a körülmény az alperes mulasztását, a késedelmes ügyintézés jogellenességét nem menti fel. Ugyanakkor amennyiben a felperesnél a kereseti kérelemben foglalt pszichés hatások felmerültek volna, nyilvánvalóan tájékoztatáskéréssel, felügyeleti intézkedés kezdeményezésével vagy bármely egyéb módon igyekezett volna intézkedni az eljárás mihamarabbi befejezése felől. Helytálló volt az elsőfokú ítélet arra vonatkozó megállapítása is, mely szerint önmagában a felperes személyes előadása egyéb bizonyíték nélkül nem támasztja alá, hogy a panasz eljárás elhúzódása miatt pszichés károsodás, azaz nem vagyoni hátrány érte. Ennek megfelelően az alperest a felperes felé kártérítési felelősség nem terheli (a Kúria Pfv. IV.20.152/2017/4. számú ítélete).

A tisztességes bírósági eljáráshoz való jog [az Alaptörvény XXVIII. cikkének (1) bekezdése] témakörével a Kúria egy kábítószert birtoklásának büntette miatt indult büntetőügyben foglalkozott.

A terhelt büntetőjogi felelősségét megállapító jogerős ítélettel szemben a terhelt terjesztett elő felülvizsgálati indítványt, melynek eredményeként a Kúria a támadott ítéletet hatályában fenntartotta. Végzésének indokolásában egyetértett a Legfőbb Ügyészség átiratával, mely szerint az Alkotmánybíróság 21/2016. (XI. 30.) AB határozatának 1. pontja megállapította, hogy az Alaptörvény XXVIII. cikkének (1) bekezdéséből eredő alkotmányos követelmény a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (Be.) 21. § (3) bekezdése *a*) pontjának alkalmazásakor, hogy a büntetőügy további elintézésében ne vegyen részt olyan bíró, aki az eljárás bármely korábbi szakaszában, így akár a nyomozás során bíróként járt el. Az Alkotmánybíróság a határozata indokolásának 43. bekezdésében kifejtette, hogy az Alaptörvény XXVIII. cikke (1) bekezdésében foglalt pártatlanság követelménye megkívánja, hogy a büntetőügy további elintézésében ne vegyen részt ilyen bíró, ugyanis azzal szükségszerűen együtt jár



a bizonyítékok bizonyos szintű, de mindenképpen előzetes értékelése. E körben nincs alapvető különbség a nyomozási bíró, az előzetes letartóztatás egy éven túli meghosszabbításáról döntő egyesbíró, vagy az előzetes letartóztatás elrendelése, illetve meghosszabbítása tárgyában másodfokú döntést hozó tanács tagjainak feladatai között. Ebből fakadóan pedig a Be. 21. § (3) bekezdése *a*) pontjának szűkítő értelmezése sem lehet alkotmányosan megalapozott.

Az Alkotmánybíróság a 34/2013. (XI. 22.) AB határozatában azt rögzítette, hogy a terhelt pártatlan bírói eljáráshoz fűződő joga azt az igényt fogalmazza meg, hogy a Be. 207. § (6) bekezdése szerint eljáró bíró ugyanezen törvény 21. § (3) bekezdése *a*) pontjának megfelelően a bíróság további eljárásából ki van zárva. Az AB határozat 56. bekezdése ugyanakkor az alkotmányos követelmény kötelező érvényesítését a határozat kihirdetését követően megindított büntetőeljárások tekintetében írta elő.

Ezzel szemben az Alkotmánybíróság 21/2016. (XI. 30.) AB határozata nem határozta meg, hogy az alkotmányos követelményként meghatározott kizáró ok érinti-e az Alkotmánybíróság határozatának közzététele előtt jogerősen már befejezett büntetőügyeket.

Mindezek tükrében kérdésessé vált a 21/2016. (XI. 30.) AB határozatban kifejtett alkotmányos követelmény érvényesítésének az időbelisége, azaz hogy ezt az új és a bíróságok által értelemszerűen az eddigi ítélkezés során nem követett alkotmányos követelményt mely időponttól kell alkalmazni, illetve mely ítéletek esetében kell érvényesíteni, ezt pedig legfőképpen a jogalkalmazásban tapasztalt jogértelmezési különbségekből fakadó bizonytalanság igazolt. Az Alkotmánybíróság által nyitva hagyott kérdést a jogalkotónak kellett egyértelműen rendeznie. Ezért a Be. 21. § (3) bekezdésének *a*) pontját 2017. április 29. napjától hatályba lépően módosította az egyes büntetőjogi tárgyú törvények módosításáról szóló 2017. évi XXIX. törvény 1. §-a. Ez a módosítás rögzíti az említett két AB határozat közzétételének napjára figyelemmel, hogy mely időponttól kezdődően kell kizártnak tekinteni a vádemelés utáni bírósági eljárásból a nyomozás során eljáró bírót és az észszerűség szempontjaira figyelemmel a folyamatban lévő ügyek tárgyában való döntéshozatal során eljáró tanácsokat. 2017. április 29.-től kezdve a vádemelést követően a bíróság további eljárásából ki van zárva, aki az ügyben a vádemelés előtt nyomozási bíróként vagy a nyomozási bíró határozata elleni fellebbezés tárgyában eljár.

A 21/2016. (XI. 30.) AB határozat nem semmisített meg alaptörvény-ellenes jogszabályt, emellett az alkotmányos követelménynek a jogalkalmazás számára történő egyértelművé tétele indokolta a Be. 21. § (3) bekezdése *a*) pontjában írt rendelkezés újrászövegezését. Mindebből a Kúria azt a következtetést vonta le, hogy a hivatkozott AB határozatnak visszamenőleges, *ex tunc* hatálya nincs, így a terheltnek a védője útján előterjesztett, abszolút eljárási szabály megsértésére alapozott felülvizsgálati indítványa nem volt alapos (a Kúria Bfv.II.219/2017/6. számú végzése).

A jogorvoslathoz való jogot [az Alaptörvény XXVIII. cikkének (7) bekezdése] a Kúria egy testi sértés vétsége miatt indult büntetőügyben vette görcső alá.

A másodfokú bíróság a terheltet a vád alól felmentő elsőfokú ítéletet helybenhagyta. A jogerős ítélet ellen a magánvádló felülvizsgálati indítványt terjesztett elő, amit a Kúria elutasított. Végzésének indokolásában kitért arra, hogy az adott esetben a felülvizsgálat igénybevételének egyik alanyi feltétele hiányzik, tárgyi oldalról pedig kizáró ok áll fenn. Az indítvány maga is utalt rá, hogy a jelenleg hatályos – a 2013. évi CLXXXVI. törvény 60-61. §-ával módosított – Be. 417. § (1) bekezdésének I. pontja a magánvádló számára egyáltalán nem biztosít jogosultságot – sem a terhelt ellenére, sem a javára – felülvizsgálati indítvány előterjesztésére; a Be. 416. § (4) bekezdésének *d)* pontja pedig tárgyi oldalról zárja ki magánvádas vagy pótmagánvád alapján folytatott eljárásban felülvizsgálati indítvány előterjesztését a hivatkozott törvényhely (1) bekezdésének *a)* pontjában írt okból, a terhelt terhére.

A Be. 266. § (1) bekezdésének *b)* pontja szerint a bíróság az eljárást hivatalból vagy indítványra felfüggeszti, és az Alkotmánybíróság eljárását kezdeményezi, ha az ügy elbírálása során olyan jogszabályt, közjogi szervezetszabályozó eszközt, illetve jogegységi határozatot kell alkalmazni, amelynek alaptörvény-ellenességét vagy nemzetközi szerződésbe ütközését észleli. Következésképp alkotmánybíróági eljárás kezdeményezésére indítvány esetén is csak akkor kerülhet sor, ha a bíróság maga észleli az alkalmazandó jogszabályi rendelkezés alaptörvény-ellenességét. Az ügyben azonban a Kúria erre azért sem látott okot, mert az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata értelmében az Alaptörvény XXVIII. cikke (7) bekezdésében foglalt jogorvoslathoz fűződő jog annyit – és csak annyit – jelent, hogy az érintett jogát vagy jogos érdekét befolyásoló határozat felülvizsgálata érdekében legyen lehetőség más szervhez vagy azonos szerv magasabb fórumához fordulni; az Alaptörvény említett rendelkezéséből tehát semmiképpen sem következik az a kötelezettség, hogy a jogalkotónak a két egymástól független fórum érdemi vizsgálatát követően további fórumot kellene biztosítani a másodfokon vesztes fél számára. Ezt az értelmezést fejtette ki és alkalmazta az Alkotmánybíróság 3027/2016. (II. 23.) AB határozatában a pótmagánvádló felülvizsgálati jogosultsága tekintetében is (a Kúria Bfv.III.886/2017/2. számú végzése).

